

Ks. prof. dr hab. Janusz Kręcidło MS, SBP 207

LAUDACJA DO CZŁONKOSTWA HONOROWEGO STOWARZYSZENIA BIBLISTÓW POLSKICH DLA KS. PROF. DRA HAB. ROMANA BARTNICKIEGO

Zgodnie z artykułem 12. Statutu Stowarzyszenia Biblistów Polskich jego członkami honorowymi są osoby „szczególnie zasłużone dla bibliistyki polskiej a także dla działalności Stowarzyszenia”. W niniejszej laudacji pragnę zaprezentować sylwetkę wybitnego polskiego biblisty, uzasadniając, dlaczego zasługuje on na zaszczyt honorowego członkostwa SBP.

Honorowe członkostwo SBP jest hołdem, który pragniemy złożyć wybitnemu bibliście przechodzącemu na emeryturę. Nie chodzi tu przede wszystkim o to, by sucho wypunktować jego dokonania naukowe, ale by szerzej ukazać jego naukową sylwetkę i przedstawić go jako godny naśladowania wzór dla młodszych naukowców. Będę zatem chronologicznie przedstawiał drogę naukową ks. Prof. Romana Bartnickiego, ukazując jego naukowe dokonania w perspektywie życiowych okoliczności jakie towarzyszyły kolejnym etapom jego rozwoju naukowego.

Już w liceum ogólnokształcącym w Mińsku Mazowieckim Roman Bartnicki dał się poznać jako bardzo dobry wyróżniający się uczeń (lata 1956-1960). Szczególnie pasjonowały go historia i biologia. Myślał o tym, by zostać lekarzem. Głos powołania do kapłaństwa stał się jednak siłą nie do odparcia, determinującą wszystkie dalsze życiowe wybory.

Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości, Roman Bartnicki zgłosił się i został przyjęty do Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownym w Warszawie, w którym rozpoczął studia w październiku 1960 r. Już podczas studiów Roman Bartnicki odznaczał się pasją w poznawaniu Biblii i języków obcych, dlatego też zgłosił się na seminarium do ks. doc. dr. hab. Kazimierza Romaniuka, pod okiem którego pisał pracę licencjacką z egzegezy Nowego Testamentu. Po święceniach kapłańskich, przyjętych w dniu 12 czerwca 1966 r. z rąk kardynała Stefana Wyszyńskiego ks. Bartnicki został skierowany do pracy duszpasterskiej. Najpierw pracował jako wikariusz i katecheta w parafii w Tarczynie, skąd w styczniu 1968 r. został przeniesiony do parafii Warszawa-Falenica, by przygotować się do obrony pracy licencjackiej *Patrystyczna interpretacja terminu „he ktisis” w Rz 8,29. Studium z historii egzegezy* napisanej pod kierunkiem ks. doc. Kazimierza Romaniuka. Egzamin licencjata kościelnego odbył się we wrześniu 1968 r., a od 1 października tego roku R. Bartnicki rozpoczął studia doktoranckie z biblistyki na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W grudniu 1969 r. ks. Bartnicki uzyskał na KUL stopień magistra teologii. Podczas studiów na KUL głównym obszarem biblijnych zainteresowań ks. Bartnickiego była egzegeza Nowego Testamentu. Tego obszaru dotyczyły również jego badania związane z pracą doktorską, która nosiła tytuł *Uroczysty wjazd Chrystusa do Jerozolimy*. Została ona napisana pod kierunkiem ks. prof. Feliksa Gryglewicza i obroniona na wiosnę 1972 r.

Bezpośrednio po obronie doktoratu z teologii biblijnej ks. dr Bartnicki udał się do ks. Kardynała Wyszyńskiego z prośbą o możliwość kontynuowania kształcenia w najbardziej prestiżowym ośrodku studiów biblijnych w świecie, tzn. w prowadzonym przez jezuitów Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie. Po uzyskaniu pozwolenia ordynariusza oraz paszportu od władz państwowych – co było chyba trudniejsze – ks. dr Bartnicki wyjechał we wrześniu 1972 r. do Rzymu, gdzie podjął studia dla uzyskania bardzo cenionego w środowiskach naukowych w świecie licencjatu nauk biblijnych. Po trwających trzy lata intensywnych studiach, których istotą było dogłębne poznanie języków biblijnych – hebrajskiego i greckiego – oraz po zdaniu wszystkich przewidzianych programem egzaminów ks. dr Bartnicki przedłożył pracę *Il carattere messianico delle pericopi di Marco e Matteo sull'ingresso di Gesù in Gerusalemme* pisaną pod kierunkiem ks. prof. Leopolda Sabourin SI i na jej podstawie w czerwcu 1975 r. uzyskał upragniony licencjat nauk biblijnych. Trzymiesięczne okresy wakacyjne podczas studiów rzymskich wykorzystywał ks. Bartnicki na intensywne kursy języków nowożytnych niemieckiego, francuskiego i angielskiego, natomiast w przerwach świątecznych podczas tych studiów posługiwał we włoskich parafiach, szlifując

przy okazji język włoski. Gdy ks. dr Bartnicki wracał do Polski w październiku 1975 r. był bogatszy nie tylko o dyplom prestiżowej rzymskiej uczelni, lecz także posiadał kapitał bieglej znajomości kilku zachodnich języków kongresowych. Młodemu naukowcowi, który powracał za żelazną kurtynę komunistycznego państwa dawało to szansę nie tylko śledzenia dorobku zachodnioeuropejskiej i amerykańskiej egzegezy, lecz także możliwość nawiązywania naukowych kontaktów z zachodnimi biblistami.

Po powrocie do Polski w 1975 r. ks. dr Bartnicki został zatrudniony jako wykładowca w warszawskim Metropolitalnym Seminarium Duchownym i rozpoczął intensywną pracę naukowo-dydaktyczną. Zajęcia dydaktyczne w warszawskim seminarium prowadzi ks. prof. Bartnicki do dziś. W 1976 r., a zatem rok po powrocie do kraju, zaproponowano ks. dr. Bartnickiemu wykłady zlecone z bibliistyki w warszawskiej Akademii Teologii Katolickiej, z której wyrósł Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Pracując na uczelni, ks. Bartnicki rezydował zawsze w parafii, co łączyło się z obowiązkami duszpasterskimi.

Droga kariery naukowej ks. prof. Bartnickiego nie była jednak usłana tylko różami. Jako że brakowało etatów na ATK, otrzymał on na początku tylko wykłady zlecone na homiletyce i w Studium Biblijno-Pastoralnym. Dopiero po pięciu latach wykładów zleconych, w 1981 r. został zatrudniony na ATK w charakterze adiunkta – jednak nie na biblistyce, ale w sekcji homiletyki. Dwa pierwsze doktoraty, których był promotorem, były pisane z homiletyki. Przeciwnie wiatry! Ksiądz Bartnicki pracował jednak wytrwale na biblijnej niwie, nawet wtedy, gdy wydawało się, że łatwiej byłoby robić karierę naukową w homiletyce. Ks. Bartnicki konsekwentnie pisze jednak naukowe artykuły zorientowane na tematyce egzegezy ksiąg Nowego Testamentu, zwłaszcza Ewangelii synoptycznych, które publikuje w polskich i zagranicznych, głównie niemieckich periodykach. Jednocześnie przygotowuje rozprawę habilitacyjną pt. *Uczeń Jezusa jako głosiciel Ewangelii. Tradycja i redakcja Mt 9,35 - 11,1*. Monografia ta jest ważnym dokonaniem naukowym w biblistyce polskiej, gdyż ks. dr Bartnicki jako pierwszy polski biblista zastosował do badań nad Ewangelią jeszcze mało znaną w pierwszej połowie lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku metodę badań *Redaktionsgeschichte* – historię redakcji. To dzięki tej publikacji metodą tą zainteresowało się szersze grono polskich biblistów. Znakomity biblista z KUL, zmarły przed kilkoma laty ks. prof. Józef Kudasiewicz (1926-2012) słusznie stwierdził, że ks. Roman Bartnicki jest „pionierem w Polsce stosowania metody *Redaktionsgeschichte* do badań nad Ewangelią”. Za książkę habilitacyjną otrzymał ks. Bartnicki w 1986 r. Nagrodę Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Kolokwium habilitacyjne odbył nasz Kandydat do członkostwa honorowego w 1984 r., a w 1987 r., będąc bibliścią został mianowany kierownikiem Katedry Historii Kaznodziejstwa i Homiletyki, którą kierował przez pięć lat. Dopiero w 1992 r. a zatem po 15 latach zatrudnienia w strukturach homiletyki, bibliści ks. dr hab. Roman Bartnicki otrzymał na ATK bibliijną posadę. Naukowa cierpliwość zostaje jednak wynagrodzona – powierzono wtedy ks. dr. hab. Romanowi Bartnickiemu pieczę nad Katedrą Bibliistyki Nowego Testamentu, którą kierował do momentu przejścia na emeryturę wraz z zakończeniem ubiegłego roku akademickiego.

Okres od habilitacji do profesury tytularnej to czas intensywnego kontynuowania naukowych badań na polu egzegezy Nowego Testamentu, połączony z pełnieniem odpowiedzialnych funkcji w wydziałowej i uczelnianej administracji: dziekan wydziału teologicznego ATK, prorektor i rektor uczelni. Pomimo tak wielkiego obciążenia obowiązkami administracyjnymi ks. prof. Bartnicki opublikował w tym czasie ponad 20 naukowych artykułów w polskich i zagranicznych czasopismach. Ks. Bartnicki przez całe dotychczasowe naukowe życie konsekwentnie trzyma się obranego już przed doktoratem pola badawczego, tzn. egzegezy Nowego Testamentu, zwłaszcza Ewangelii synoptycznych. Jednakże dzięki zastosowaniu nowych metod badawczych, którymi były wtedy takie elementy metody historyczno-krytycznej jak *Formgeschichte* i *Redaktionsgeschichte* oraz dzięki bardzo rzetelnej pracy badawczej wydobywa głębsze teologiczne przesłanie badanych tekstów. W drugiej połowie lat 80. Ks. prof. Bartnicki kontynuuje badania nad tematyką uczniostwa w Ewangeliach synoptycznych oraz zgłębia takie kluczowe dla studiów nad Ewangelią tematy jak *Ewangelie dzieciństwa Jezusa w aspekcie karygmatycznym* (ŚSHT 13 (1980, publ. 1985) 203-231), *Ostatnia wieczerza a męka Jezusa* (w pracy zbiorowej, Lublin 1986) i *Eucharystia w Nowym Testamencie* (WST 4 (1991) 14-41. W tym czasie ks. Prof. Bartnicki pisze również syntetyczne naukowe komentarze do Listu Jakuba, Judy i Drugiego Listu Piotra, opublikowane w 10. tomie serii komentarzy *Wprowadzenie w myśl i wezwanie ksiąg biblijnych* wydawanych przez ATK.

W tym czasie ks. prof. Bartnicki podejmuje nowe wyzwanie naukowe, wpisujące się w ożywioną dyskusję w bibliście światowej, a mianowicie tzw. problem synoptyczny. Programowy artykuł na tym polu badawczym zatytułowany *Problem synoptyczny dawniej i dziś* opublikował w STV 27/1 (1989) 15-73. Badania te kontynuował będzie przez kolejne lata, formułując własną hipotezę badawczą, która wejdzie do światowego krwiobiegu nauki.

Na początku lat 90. daje się zauważyć nową naukową inklinację Kandydata. Warszawski bibliści postawił sobie bardzo ambitny cel spojrzenia na Ewangelie

synoptyczne w kontekście nowych metod badawczych, które znajdowały coraz większe uznanie w egzegezie zachodniej, natomiast nie doczekały się jeszcze żadnego naukowego opracowania w naszym rodzinnym języku, mianowicie strukturalizm i analiza semiotyczna. Pierwsze przesłanki tego metodologicznego zwrotu znajdujemy w dwóch publikacjach poprzedzających książkę profesorską: artykuł *Strukturalizm i semiotyka w badaniach nad Ewangeliąmi*, RBL 45 (1992) 6-20 oraz niewielka monografia *Ewangelie w analizie strukturalno-semiotycznej* (Warszawa 1992).

Przełom lat 80. i 90. to czas intensywnych prac nad tzw. książką profesorską *Ewangelie synoptyczne. Geneza i interpretacja*. Gdybyśmy mieli wybrać ze wszystkich naukowych dokonań ks. prof. Bartnickiego to jedno najważniejsze, to myślę, że na szczególne uznanie zasługuje właśnie ta monografia. O jej wartości świadczy choćby fakt, że doczekała się czterech wydań (ostatnie z 2012 r.), które autor skrupulatnie uzupełniał o najnowszy stan badań. Ks. Bartnicki przedstawia w tej monografii bardzo szerokie omówienie rozwoju naukowych badań nad Ewangeliąmi synoptycznymi od starożytności do czasów współczesnych, koncentrując się zwłaszcza na systematycznym przedstawieniu współczesnych metod i podejść w egzegezie pierwszych trzech Ewangelii oraz ich kompetentnej krytycznej ocenie. Jest to dzieło unikatowe i jak dotąd jedyne w bibliście polskiej, gdy idzie o studia nad Ewangeliąmi synoptycznymi. Trzeba zauważyć, że dzieło to ukazało się w roku 1993, a zatem w czasie, gdy Kościół katolicki podjął bardzo intensywną refleksję nad metodologią biblijną, co znalazło wyraz w dokumencie Papieskiej Komisji Biblijnej *Interpretacja Biblii w Kościele*, który ukazał się w kwietniu 1993 r. Zbieżność czasowa ukazania się owego przełomowego dokumentu i profesorskiej książki ks. Bartnickiego, która dedykowana jest problematyce genezy i interpretacji Ewangelii nie jest przypadkowa. Świadczy to o niezwyklej wręcz eklektycznej aktualności prowadzonych przez Ks. Profesora badań.

Po uzyskaniu tytułu naukowego profesora w 1994 r., ks. Bartnicki nie spoczął na przysłowiowych laurach. Nadal prowadził wytrwale badania nad genezą i interpretacją Ewangelii synoptycznych, które publikował w kolejnych poszerzonych wydaniach profesorskiej książki. W 1996 r. publikuje następną ważną monografię *Przesłanie Ewangelii*. Nowe pole zainteresowań ks. prof. Bartnickiego to badania nad historycznym Jezusem, w nurcie tzw. *The Third Quest*, które zamieścił w trzecim wydaniu monografii profesorskiej w 2003 r. Jeszcze inne pole naukowych dociekań ks. Prof. Bartnickiego znajduje odzwierciedlenie w monografii *Będą oboje jednym ciałem. Małżeństwo w świetle Nowego Testamentu* (Warszawa 2007).

Prócz podejmowania nowych przestrzeni badawczych, ks. prof. Bartnicki powraca na przestrzeni kilkunastu ostatnich lat pracy na UKSW do studiowanych w „naukowej młodości” tematów, na które rzuca nowe światło z perspektywy dojrzałego badacza. Poszukiwania te znajdują odzwierciedlenie w takich monografiach naukowych jak: *To czyńcie na moją pamiątkę. Eucharystia w świetle Biblii* (Warszawa 2010); *Ewangeliczne opisy męki* (Warszawa 2011); *Działalność publiczna Jezusa* (Warszawa 2011).

Jako dojrzały badacz, który w całym swoim naukowym życiu dużą wagę przykładał do metodologii studiów biblijnych, ks. prof. Bartnicki podzielił się swoim wieloletnim doświadczeniem w tej materii w podręczniku akademickim *Metody interpretacji Nowego Testamentu. Wprowadzenie* (Kraków 2014) (rozdział o narratologii napisany przez dr K. Kłósek).

Działalność naukowa ks. prof. Bartnickiego nie ograniczała się wszakże do prowadzenia badań i ich publikowania oraz do zajęć dydaktycznych. Przez ponad czterdzieści lat uczestniczył aktywnie i nadal uczestniczy w najważniejszych wydarzeniach biblistyki polskiej i światowej. Wypromował ponad 50. magistrów i kilkunastu doktorów. Był recenzentem w kilkunastu przewodach doktorskich, kilkunastu habilitacyjnych i licznych przewodach do tytułu profesora. Wygłaszał referaty na wielu sympozjach i konferencjach krajowych i zagranicznych. W trudnych komunistycznych czasach, gdy nauka polska była izolowana od zachodniej utrzymywał żywe naukowe kontakty z wybitnymi europejskimi naukowcami, zapraszając ich do ATK, wyjeżdżając z wykładami do zachodnich ośrodków i publikując w najlepszych zachodnich biblijnych czasopismach.

Zmierzając ku końcowi, chcę stwierdzić, że ks. prof. Roman Bartnicki to wybitny biblista o światowej renomie, który po przejściu na emeryturę nie zaprzestał działalności naukowo-badawczej. W jego naukowych poszukiwaniach na przestrzeni ponad czterdziestu lat widać wielki dynamizm metodologiczny (od *Formgeschichte* i *Redaktionsgeschichte*, do nowych przestrzeni metodologicznych, takich jak analiza semiotyczna i strukturalizm). Ów metodologiczny dynamizm połączony był zawsze z konsekwentnym trzymaniem się pola badawczego egzegezy Nowego Testamentu. W badaniach egzegetycznych ks. prof. Bartnicki charakteryzuje się rzetelnością i skrupulatnością. Chętnie podejmuje nowe wyzwania i ciągle się uczy. Chęć ciągłego uczenia się znajduje także odzwierciedlenie w otwartości na poznawanie nowych narzędzi biblijnych. Proszę pozwolić, że podzielę się tutaj osobistym wątkiem. Otóż przed ok. dziesięcioma laty, gdy byłem adiunktem w katedrze Egzegezy Nowego Testamentu, którą kierował ks. prof. Bartnicki, będący wtedy równocześnie dziekanem Wydziału

Teologicznego, zostałem przez niego poproszony, by dać mu kilka praktycznych lekcji bardziej zaawansowanego posługiwania się programem BibleWorks. Nasz Jubilat pomimo wieku blisko siedemdziesięciu lat okazał się być bardzo zapałonym i pojętym uczniem. Jednakże najbardziej zaimponowała mi wtedy jego naukowa i ludzka pokora. Dla mnie, młodszego kolegi, na początku naukowej drogi była to bardzo ważna lekcja. W całościowej ocenie naukowca liczą się nie tylko, a może nawet i nie przede wszystkim, liczba i jakość napisanych artykułów i książek, liczba wypromowanych magistrów i doktorów, liczba napisanych recenzji do awansu naukowego itp., lecz przymioty charakteru. Środowisko biblistów z pewnością zgodzi się ze mną, że Ks. prof. Bartnicki może być stawiany za wzór do naśladowania dla młodego pokolenia biblistów. Podziwiamy nie tylko jego naukową pasję, ale także życzliwość i otwartość na innych, gotowość do pomocy i współpracy, cierpliwość i wytrwałość w dążeniu do wyznaczonych celów oraz wiele innych godnych naśladowania przymiotów.

Ks. prof. dr hab. Janusz Kręcidło MS, SBP 207

ROZPRAWY I STUDIA BIBLIJNE cd.

27. Joanna Nowińska SM, *Motyw wojny dobra ze złem w Apokalipsie św. Jana*, Warszawa 2006.
28. Jolanta Judyta Pudełko PDDM, „Wierny przyjaciel lekarstwem życia” (Syr 6,16). *Konceptcja przyjaźni w Księdze Syracydesa*, Warszawa 2007.
29. Waldemar Chrostowski (red.), „Przeznaczyłeś nas dla twojej Prawdy” (4Q 495). *Studia dla Dr. Zdzisława J. Kapery w 65. rocznicę urodzin*, Warszawa 2007.
30. Marek Parchem, *Ostateczne zwycięstwo Boga w walce między dobrem a złem w świetle pism z Qumran*, Warszawa 2008.
31. Piotr Muchowski, Maciej Münnich, Łukasz Niesiołowski-Spanò (red.), *Zachować tożsamość. Starożytny Izrael w obliczu obcych religii i kultur*, Warszawa 2008.
32. Janusz Kucicki SVD, *Paruzja Jezusa Chrystusa. Początki eschatologii nowotestamentalnej w Listach do Tesaloniczan*, Warszawa 2009.
33. Janusz Kręcidło MS, *Nowe życie uczniów Jezusa. J 21 jako owoc eklezjologicznej relektury J 1–20 we wspólnocie Umilowanego Ucznia*, Warszawa 2009.
34. Waldemar Chrostowski, *Babilońskie deportacje mieszkańców Jerozolimy i Judy oraz inne studia*, Warszawa 2009.
35. Barbara Strzałkowska, *Mowy Elihu (Hi 32–37) oraz ich reinterpretacja w Biblii Greckiej*, Warszawa 2009.
36. Wiesław Jonczyk SJ, *Cytaty z Księgi Izajasza w Ewangelii według św. Mateusza*, Warszawa 2010.
37. Robert J. Merez, *(Współ)odpowiedzialność Boga za bieg historii według Ksiąg Samuela i Królewskich*, Warszawa 2010.
38. Piotr Kot, *Targumy a Pierwszy List św. Jana. Literacko-teologiczne związki tradycji targumicznej o Kainie i Ablu (TNRdz 4,1-17) z Pierwszym Listem św. Jana*, Warszawa 2010.
39. Andrzej Jacek Najda, *Historiografia paradygmatyczna w Dziejach Apostolskich*, Warszawa 2011.
40. Zbigniew Kiernikowski, *W mocy słowa i sakramentu. Biblijne inspiracje współczesnego duszpasterstwa*, Warszawa 2011.
41. Jacek Stefański, *Proces poznawania Boga w Księdze Jonasza*, Warszawa 2011.
42. Anna Kuśmirek, *Balaam i jego wyrocznie (Lb 22-24) w tradycji targumicznej*, Warszawa 2011.
43. Marek Jawor, „Ratować życie czy zniszczyć” (Mk 3,4). *Teologiczne znaczenie czasownika „zbawić” w Markowych perykopach o uzdrowieniu*, Warszawa 2011.
44. Waldemar Chrostowski, *Trzecia Świątynia w Jerozolimie i inne studia*, Warszawa 2012.
45. Tadeusz Brzegowy, *Heksaameron i inne studia nad Starym Testamentem*, Warszawa 2012.
46. Stanisław Jankowski SDB, „Co Bóg złączył...” *Geneza i znaczenie klauzul Mateuszowych. Studium egzegetyczno-historyczne*, Warszawa 2015.
47. Joanna Nowińska SM, *Co słyszysz poza słowem? „Sound design” Apokalipsy św. Jana*, Warszawa 2016.
48. Barbara Strzałkowska, *Księga Przysłów 1 – 9 w Septuagincie*, Warszawa 2017.
49. Marcin Chrostowski, *Księga Tobiasza – przypowieść o początkach diaspory Izraelitów w Mezopotamii*, Warszawa 2018.